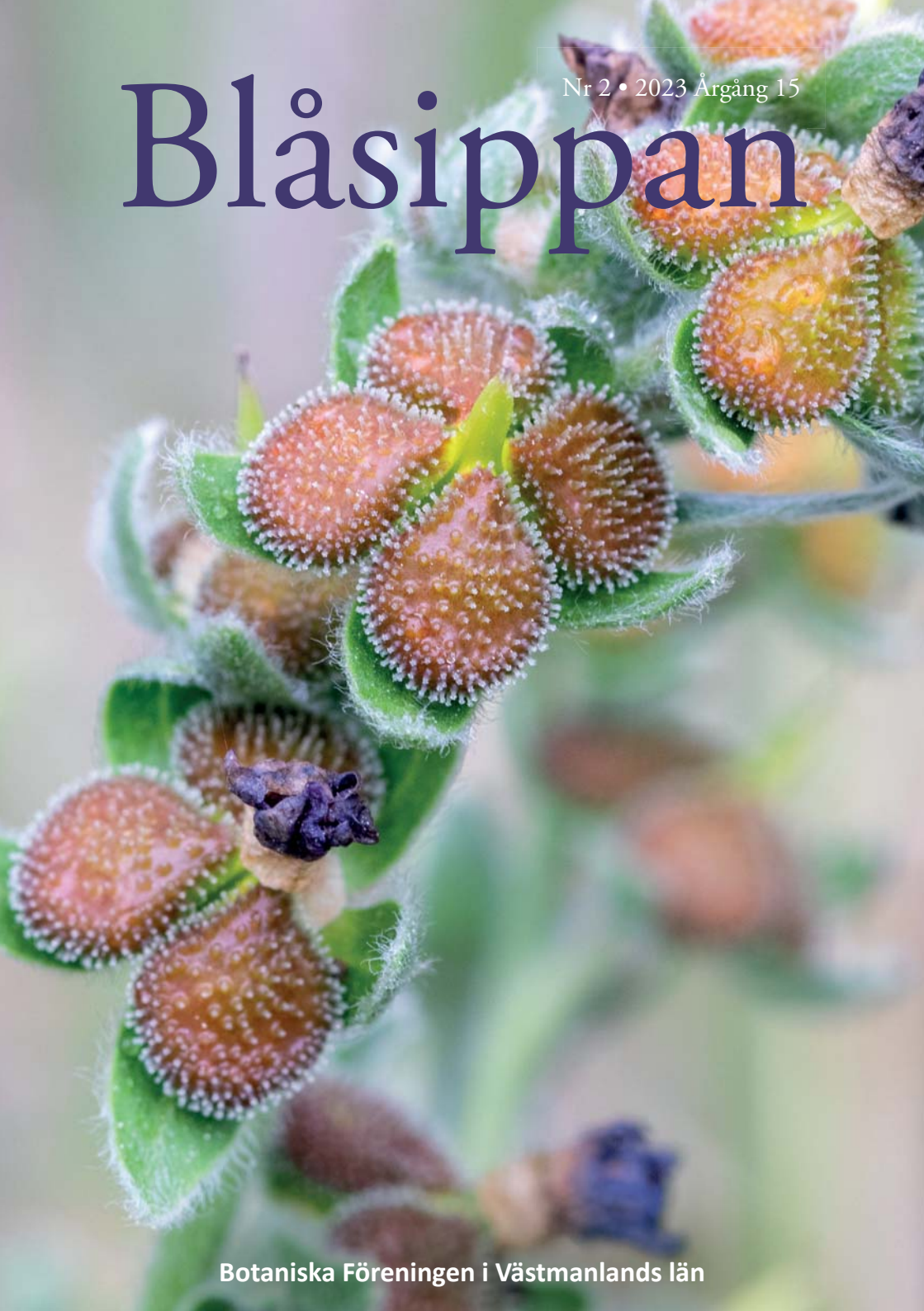

Blåsippan

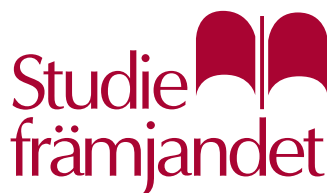
A detailed close-up photograph of several flower buds of a Blåsippa (Ranunculus acris). The buds are a vibrant reddish-orange color and are densely covered with fine, white, hair-like structures (trichomes). They are arranged in a cluster along a green, fuzzy stem. The background is a soft, out-of-focus green, suggesting a natural outdoor setting.

Nr 2 • 2023 Årgång 15

Innehåll

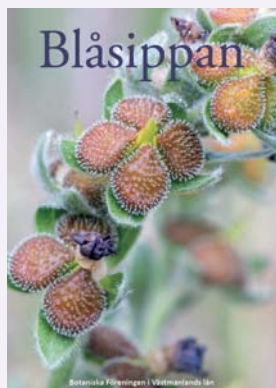
Ledare	3
Värmande dag med fokus på naturen	4
Boktips: Strån & blad.....	7
Flower Meet 15–16 juli	8
De vilda blommornas dag:	
Uppskattad flora på historisk mark	12
Bland riddarsporre och småsnärjmåra	14
Norsa hagar visade åter upp sig.....	17
Biologiska mångfaldens dag på Ängsö	18
Äntligen hittade jag igelkotttröksvamp!	21
Givande besök i föreningsrutor 2023	22
Buss på Linné hemma i Hammarby.....	29
Svamputflykt bland mygg, får och kor	32
Växternas namn – ett kärt samtalsämne	36
Alpkörvel redan noterad i Arboga	38
Under luppen: Annelie Öster Friberg	40
Länsinventeringen av kärlväxter	42
FOTOSyntesen	48
Föreningsinformation.....	51

Botaniska Föreningen
i Västmanlands län samarbetar
med Studieförbundet
Västmanland

Studieförbundet är partipolitiskt,
fackligt och religiöst obundet.
Profilområden är djur, natur, miljö
och kultur.

www.studieforamjandet.se/vastmanland

Blåsippan nr 2 2023, årgång 15

ISSN 2002-2883

Omslagsbild: Hundtunga *Cynoglossum officinale*. Ängsö,
2023-06-18. Foto: Bengt Stridh

Övriga fotografier: Respektive artikelförfattare (om ej annat anges)

Blåsippan ges ut två gånger per år till medlemmar i Botaniska
Föreningen i Västmanlands län. Tidigare nummer: www.bfiv.se

Grafisk form: Jan Petersson

E-post för manus och bilder: blasisppan@yahoo.com

Tryck: Arkitektkopia, Eskilstuna, 2023

Värna den biologiska mångfalden

Inleder med ett citat från Naturvårdsverkets webb: "Läget för den biologiska mångfalden är allvarligt. Fler arter än någonsin i mänsklighetens historia är på väg att försvinna för alltid och många ekosystem förändras i grunden."

Genom att observera och dokumentera det vi ser när vi är ute i naturen kan vi alla hjälpa till när det gäller kännedomen om hur det står till med den biologiska mångfalden. Du har möjlighet att delta i föreningen floraväkteri av hotade och sällsynta arter i länet. Du kan följa med på vår utflykt under den biologiska mångfaldens dag den 22 juni. Du kan vara med på länets tredje BioBlitz på Salakalken den 8 juni och där lära mer om inte bara växter utan även om flera andra artgrupper.

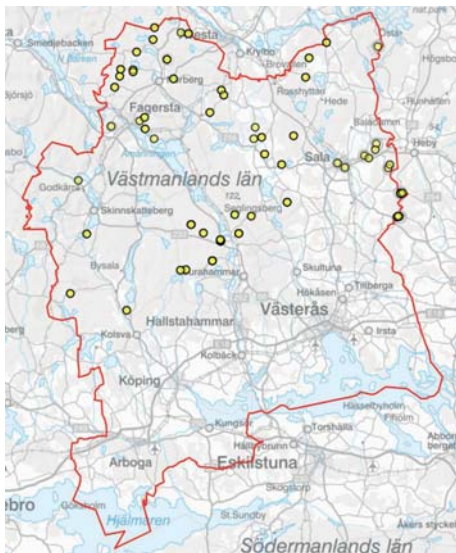
Under 2024 har Svenska Botaniska Föreningen utsett backklöver *Trifolium montanum* och brunklöver *Trifolium spadicum* till Årets växt. Det passar utmärkt för oss. De som bor i sydligaste delen av länet kan spana efter backklöver och de som bor längre norrut kan spana efter brunklöver. Arterna växer ofta i vägkanter, så kan vara lämpligt att cykla runt och hålla utkik efter dessa arter.

Vi hoppas att du följer med på föreningens aktiviteter nästa år, som även har en flera andra utflyk-

ter utöver ovanstående. Du behöver inga förkunskaper, alla kan följa med och alla lär vi oss något nytt under våra utflykter. Välkommen!

Bengt Stridh, ordförande i BFiv

fynd av backklöver (vänster) och bruncklovers (höger) i Västmanlands län, inlagda i Artportalen. Uttag 2023-12-15.

Värmande dag med fokus på naturen

Av Per Jonsson (text) & Bengt Stridh (foto)

BioBlitz Västmanland 2023 gick av stapeln i Norsa hagar, Köping, lördagen den 10 juni. BioBlitz är att under en begränsad tid på ett begränsat område inventera arter. Viktigaste syftet är nog ändå att öka intresset för den biologiska mångfalden och locka ut gemene man i markerna.

Vi höll igång från klockan 10 till 18. Sedan blev det paus till 21:30, då dagen avslutades med programpunkten fladdermöss. BioBlitzen pågick till 24, så det blev lång dags färd mot natt.

Deltagande föreningar, förutom vår egen, var Entomologiska Föreningen i Dalarna och Västmanland, Naturskyddsföreningen Västerås, Naturskyddsföreningen Västmanland, Naturskyddsföreningen Köping, Västmanlands ornitologiska förening, Hedströmsdalens ornitologiska förening,

Studiefrämjandet, Köpings kommun och Länsstyrelsen som informerade om invasiva arter. Dessutom demonstrerade Catharina Österman lieslätter.

BioBlitz är inget man bara knäpper med fingrarna och allt är klart. Det förutsätter mycket planering och förberedelser. Man kan lugnt påstå att det inte kan bli verklighet utan en sammanhållande länk. Studie-

främjandet utförde här ett storstilat arbete med Therese Jäderberg och Sofia Gustafsson i spetsen.

BioBlitz ett relativt nytt fenomen i Sverige, med drygt tio år på nacken. En person jag känner trodde att man då stressar runt, tittar på klockan för att hinna se och höra så mycket som möjligt under den utsatta tiden. Jag är övertygad om att BioBlitz inte någons fungerar så, ej heller Norsas.

Utbudet var varierat. Föreningarnas guidade turer i lagom tempo, möjligheter fanns att strosa runt på egen hand och att dela med sig om något intressant dök upp. Möjligheter fanns att besöka de olika föreningarnas bokstånd och tält.

Vår förening bjöd in till växtbingo. Entomologerna hade placerat ut tre fallfällor och deras vattenhävning blev den populäraste aktiviteten bland barn. Fågelskådning med ibland en vandring är alltid ett säkert kort. Ta sig en fika lockar alltid och som Nalle Puh, bara va', i glada naturvänners sällskap. BioBlitz är något utöver det vanliga i natursammanhang och verkligen värt att upplevas.

Vid ett utomhusarrangemang som detta

Rävstarr *Carex vulpina*.

blir arrangörerna som bönderna och håller ett extra öga på väderrapporterna. Ingen risk för regn den här dagen utan tvärtom rena värmeböljan. Detta väckte då istället farhågor hur torkan satte sina spår i hagarna och om folk orkade ta sig ut hit i värmen.

Vad blev då resultatet? 100 personer deltog. Till förra årets BioBlitz på Södra Björnö, Västerås kom 150 personer. Köping är en liten kommun med drygt 26 000 invånare och Västerås sex gånger större. Förra året sågs 194 kärlväxter. Nu är i och för sig BioBlitz ingen tävling. Absolut godkänt besöksantal i år och arrangemanget fick många lovord. Koncentrerar vi oss på vår förening blev resultatet 206 kärlväxter.

Kronan på verket blev två nya fyndplatser för månlåsbräken *Botrychium lunaria* (rödlistad som nära hotad). Det här fick också till följd att Bengt Stridh, vår outtröttlige

Pilblad *Sagittaria sagittifolia*. Rödlistad som nära hotad.

ordförande, och jag några dagar efter BioBlitz gick igenom rapporterna om månlåsbräken i hagarna. Två fynd visade sig ha felaktigt angivna koordinater. Bengt kommer

Dennis och Josefin guidade turen "Hagens blommor och humlor".

nu för lättare uppföljning skapa fem tydliga floraväktarlokaliter för månlåsbräken i området. Från Norsa hagar har jag under årens lopp rapporterat 153 kärlväxtarter. Att då en dag i juni få ihop 206 med koncentrerade och riktade insatser är både intressant och imponerande. Botaniska föreningen i Västmanlands län har dessutom medlemmar

med en bred repertoar när det gäller olika områden i naturen. Medlemmar var även ledare på så skiftande aktiviteter som humlor och deras samspel med blommor och fladdermöss samt ett föredrag om "Norsa genom historien".

Tilläggas kan också att kvigorna och stutarna verkade nyfiken trivas i vår närvaro. Några motionsskapande ruscher över fältet förde tankarna till de gamla Vilda västernfilmernas bufflar.

Jag kan inte låta bli att avslutningsvis ge en personlig reflektion på årets BioBlitz och val av lokal. Jag vandrar ofta i Norsa hagar i sällskap med nötkreaturen. Det gav en ytterligare dimension att nu gå där i sällskap med alla kunniga naturvänner på olika områden.

Det här var alltså andra gången i Västmanland. En gång är ingen gång, två gånger en vana och tre gånger en tradition, sägs det. Vi får väl se om vi får en BioBlitz i Västmanland även 2024. Nu tycker jag att vi lutar oss tillbaka och njuter av att BioBlitzen i Norsa blev lyckad. Sammanlagt blev 537 fynd inlagda i Artportalen av 352 arter, varav 206 kärlväxter, 1 lav, 66 ryggradslösa djur, 74 fåglar, 1 grod- och kräldjur, 2 fladdermöss och 2 andra däggdjur.

Benved *Euonymus europaeus*.

Månlåsbräken *Botrychium lunaria*. Rödlistad som nära hotad. Fotograferad 5 juni.

Olvon *Viburnum opulus*.

Strån & blad ny fälthandbok

Jordbruksverket har publicerat fälthandboken "Strån & blad. Vegetativa karaktärer hos hävdgynnade arter i ängs- och betesmarker". De skriver följande om boken

"En fälthandbok för inventerare inom Ängs- och betesmarksinventeringen. En viktig del av inventeringsarbetet är att identifiera och registrera ett antal kärlväxter som utgör positiva signalarter för hävdberoende och ogödslade gräsmarker. Förekomst av signalarter indikerar att marken har höga natur- och kulturvärden. Fälthandboken ska hjälpa inventerare att identifiera dessa signalarter samt några andra vanliga ängs- och betesmarksväxter även när de inte blommar. Då måste man känna igen arterna utifrån besvärligare karaktärer som blad, strån och fruktställningar."

Varje art beskrivs på en sida under rubrikerna kännetecken, förväxlingsrisk, utbredning, ekologi och signalvärde samt med färgbilder. I artlistan anges 113 namn, där en del innehåller flera arter som exempelvis pulsatillor.

Fälthandboken är finansierad och framtagen av Jordbruksverket i samarbete med SLU Artdatabanken. Den kan laddas ner

gratis som en pdf-fil på Jordbruksverkets webb. Gör det!

Enklaste sättet att komma till nedladdningen är att googla på "strån och blad".

Bengt Stridh

Flower Meet 15–16 juli

Av Sylva Arnell (text) & Bengt Stridh (foto)

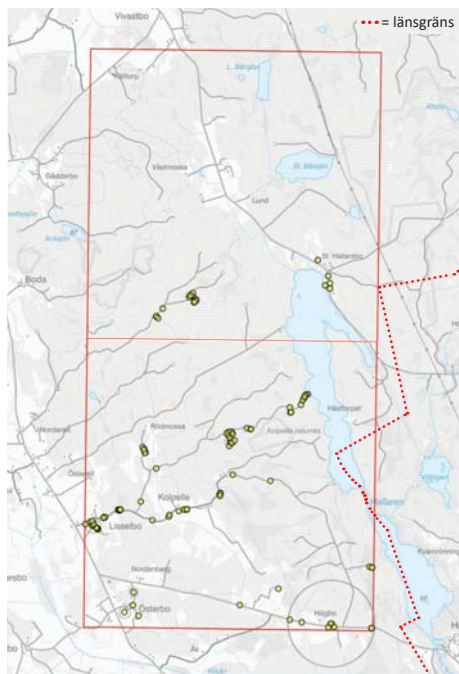
Att gå ut i naturen med en flora och börja nyckla blir lätt övermätigt för en icke botanist. Ett betydligt trevligare och mer effektivt sätt att lära sig växter är att följa med på en inventering. Denna gång gällde det atlasruta 12G2j öster om Möklinta. Vi var där den 28 maj så nu blev det kompletteringsrundor runt Lisselbo och Kolpelle.

Lördagen bjöd på lagom bra väder, det vill säga inte för varmt. Eftersom jag inte är botanist utan snarare medlem i gruppen ”naturintresserad allmänhet” är mina minnesbilder inte alltid växter. Vi stannade till exempel framför ett traktorvrak med trädgårdsvinbär *Ribes rubrum* i förarhytten. Gruppen stirrade också ner i djupet på en

övergiven gödselbrunn. Jo, därnere täcktes ytan av brunskära *Bidens tripartita*.

Jag försöker hänga med och titta på alla fynd och skriva upp för att repetera hemma. Till slut lyckas man nöta in en del karaktärsdrag så att man blir lite säkrare nästa gång. Kärrfräken *Equisetum palustre*, åkerfräken *Equisetum arvense*, skogsfräken *Equisetum sylvaticum* och sjöfräken *Equisetum fluviatile*. Korsörter *Senecio*. Kärrtistel *Cirsium palustre*, men det där skulle kunna vara en krustistel *Carduus crispus* säger ledaren och stegar i väg. Sedan har vi gräsen – och stararna ... Fynd i diken hoppas jag inte är alltför ovanliga rariteter, för artrosknät vill helst inte klättra ned. Inget undgår heller en riktig inventerare. Humlor, skalbaggar, fjärilar och en huggorm. Allt ska fotograferas. Höjdpunkten bland ickeväxterna var nog fjärilen mindre bastardsvärmare *Zygaena vi-ciae*, rödlistad som nära hotad.

Vid 17-tiden åkte vi till vandrarhemmet vid Sala silvergruva för incheckning och vidare till restaurangen vid Måns-Ols. Fullsatt och kaos i restaurangens kök. Efter en lång väntan fick vi till sist en god middag och som kompensation ingick efterrätt och kaffe. Här kunde vi också göra en närstudie av ett storlompar med unge. På kvällen gick vi igenom gruppernas fynd. Britt Halling hade

Fyndplatser under Flower Meet 15-16 juli i atlasrutorna och 12G3j (övre) och 12G2j (nedre).

*Runt Lisselbo, Kolpelle
och någonstans på en
mosse ute i skogen*

ambitiöst samlat våra fynd i tre kassar. Einar Marklunds grupp visade upp nässelsnärja *Cuscuta europaea* och rotad bågsäv *Scirpus radicans*. Det blev en mycket uppskattad och nyttig repetition.

Söndagens inventering förlades till Stormossen i ruta 12G3j norr om Lisselbo där Bengts grupp hårdade ut ganska länge i ösregnet. Det blev en del arter vid en vändplats i skogen. Mossen kantades av doftande pors *Myrica gale* vilket fick mig att minnas en snaps för 50 år sedan, i övrigt var det nog rätt magert förutom fynd av myggblomster *Hammarby paludosa*.

Vi avslutade med en vandring i en bäckfåra utan vatten. Fyndet av en tanig stjälk med några fröställningar fick nog inte den uppmärksamhet det förtjänade. Endast ledaren var entusiastisk över orkidén korallrot

Detalj av myggblomster – en av Sveriges minsta orkidéer. Timmermossen, 2023-07-15.

Josefin och Sylva tillhörde de tappra på söndagen. Pors *Myrica gale* dominerade i norra änden av Stormossen.

På lördag kväll firade vi med middag på Måns-Ols restaurang vid sjön Långforsen. En storlöm med unge gjorde oss sällskap, bara några meter utanför restaurangen.

Corallorbiza trifida. Hemfärd något tidigare än planerat på grund av regn.

Mina höjdpunkter: Blommande rundsilesår *Drosera rotundifolia*, myggblomster *Hammarbya paludosa* och nässelsnärja *Cus-*

cuta europaea. Kanske har Flower Meet också gjort att jag nu kan skilja på några fler arter av gräs och starr.

Ett stort tack till ledarna och övriga deltagare för en trevlig och intressant helg.

Dennis funderade kanske på hur många bredkaveldun *Typha latifolia* det fanns i detta dike i Kolpelle.

Mindre bastardsvärmare på rödklint *Centaurea jacea*. Lisselbo, 2023-07-15.

Statistik och botaniska höjdpunkter

Det blev 706 fynd av 291 arter av kärlväxter inlagda i Artportalen från de två atlasrutorna 12G2j och 12G3j den 15-16 juli. Det var tolv deltagare i två grupper under lördagen och nio deltagare i två grupper under söndagen.

Noterade rödlistade arter: Ask *Fraxinus excelsior* (EN) och bågsäv *Scirpus radicans* (NT).

Intressanta och lite ovanliga arter för trakten: Blomvass *Butomus umbellatus*, brunskära *Bidens tripartita*, grönpýrola *Pyrola chlorantha*, gullviva *Primula veris*, gyttrad igelknopp *Sparganium glomeratum*, knippfryle *Luzula campestris*, lappvide *Salix lapponum*, missne *Calla palustris*, myggblomster *Hammarbya paludosa*, mörkt kungsljus *Verbascum nigrum*, nässelsnärja *Cuscuta europaea*, rankstarr *Carex elongata*, repestarr *Carex loliacea* och vit dunört *Epilobium ciliatum*.

Kulturspridda arter: Akleja *Aquilegia vulgaris*, bergklint *Centaurea montana*, hässleklocka *Campanula latifolia*, jätterams *Polygonatum multiflorum* x *odoratum*, krollilja *Lilium martagon*, myskmalva *Malva moschata*, parksallat *Lactuca macrophylla*, rabarber *Rheum rhabarbarum*, skärvinda *Convolvulus dahuricus*, surkörsbär *Prunus cerasus*, toppklocka *Campanula glomera*, trädgårdsvinbär *Ribes rubrum* och ålandsrot *Inula helenium*.

Bengt Stridh (text & foto)

Bindvide *Salix aurita* med videknottorr *Aculus tetanothrix*, galler gjorda av gallkvalstret *Vasates tetanothrix*. Rödmossa, 2023-07-15.

Grönpýrola *Pyrola chlorantha*. Hallaren, 2023-07-15.

Blomvass *Butomus umbellatus*. Hallaren, 2023-07-15.

De vilda blommornas dag 18 juni i Surahammar

Uppskattad flora på historisk mark

Av Einar Marklund (text) och Kaisa Tatti (foto)

I Surahammar var vi 14 personer och 13 ungnöt som på en regnig Vilda blommornas dag den 18 juni studerade floran i Västsura ekhage.

Tom Sävström guidade oss runt och berättade om gravfältets och ekhagens historia, det rika växt- och djurlivet och Naturskyddsföreningens insatser med röjning i hagen.

Den långa torkan och de senaste dagarnas värme hade gjort att blomningen i torrbackarna nu i huvudsak var över. Enstaka brudbröd *Filipendula vulgaris* och tjärblomster *Viscaria vulgaris* i slutfasen av blomningen kunde ses. En av hagens trevligare bekant-skaper, backtimjan *Thymus serpyllum*, rödlis-tad som nära hotad, kunde också beskådas.

Annars beundrades bland annat fina snår av rosor, mest nyponrosor *Rosa vosagiaca* agg. Om den ska hållas tillbaka och förhindras att sprida sig diskuterades.

Det blev också diskussion kring några vit-blommiga rosbuskar, huruvida taggarna var raka eller krokiga. Bladens körtelhårighet och en viss övervikt av raka taggar tyder väl på att det är den vitblommiga varianten av hartsros *Rosa mollis*.

Ett par timmar i småregn avslutades med fika i närvaro av en intresserad nötdjurs-publik. Trots vädret verkade deltagarna nöj-da med promenaden i hagen och uttryckte förhoppningar om att det välbehövliga reg-net skulle hålla i sig ett tag till.

Nyponrosorna breder ut sig i området. Här får en av dem besök av en bandad humlebagge *Trichius fasciatus*.

Brudbröd var en av de få blommande arterna efter den långvariga torkan.

Entusiaster på vandring
i Västura ekhage.

Bland riddarsporre och småsnärjmåra

Av Bengt Stridh

Vi blev en minimal skara på Ängsö-turen: Tomas Hidman och jag. Våsteråsare kanske var mera väderprognoskänsliga än i Köping och Surahammar denna dag? Prognoser är dock prognoser och inga sanningar förrän de inträffat. Det blev enbart lätta regnstänk eller mest uppehåll under merparten av vår tur. Således blev det inte alls lika mycket regn som SMHI hade förutspått, vilket vi tackade för.

Från parkeringen vid Ängsöbron gick vi till den närbelägna lokalen för lungrot *Blitum bonus-henricus* (rödlistad NT = nära hotad). Det blev en glad överraskning. Någon meter innanför den öppna grinden till betesmarken var det cirka 35 stänglar plus en vegetativ planta med några blad. Gissningsvis var det ett tiotal plantor. Beståndet var fräscht och inte betat eller nedtrampat av betesdjur, som varit fallet vid ett par tidigare års besök. Backsmörblomma *Ranunculus polyanthemus*,

Riddarsporre.

hundtunga *Cynoglossum officinale*, rödkämpar *Plantago media*, stor femfingerört *Potentilla neglecta* och tulkört *Vincetoxicum hirundinaria* var andra arter som noterades innan vi satte oss i bilen och åkte söderut på ön.

Lungrot.

Tulkört.

Vid Högsholm passerade vi den stora lokalen för Natt och dag *Melampyrum nemorosum*, som kan skådas från bilen om man vill. Norr om Åkeräng parkerade vi bilen och gick längs vägen för att spana av väg- och åkerkanter. Luddlosta *Bromus hordeaceus*, oxtunga *Anchusa officinalis* och backklöver *Trifolium montanum* (NT) sågs i torrbacke innan den första riddarsporren *Consolida regalis* (NT) noterades i en havreåker.

I åkern växte också småsnärjmåra *Galium spurium* subsp. *vaillantii* (NT). Man kan misstänka att småsnärjmåra är en förbisedd art, som inte eftersöks så ofta i åkerkanter och kanske även förväxlas med snärjmåra *Galium aparine* som den ofta växer tillsammans med. Småsnärjmåra har mycket små grönaktiga blommor till skillnad från de rent vita, lite större blommorna hos snärjmåra. Frukterna är också lite mindre hos småsnärjmåra.

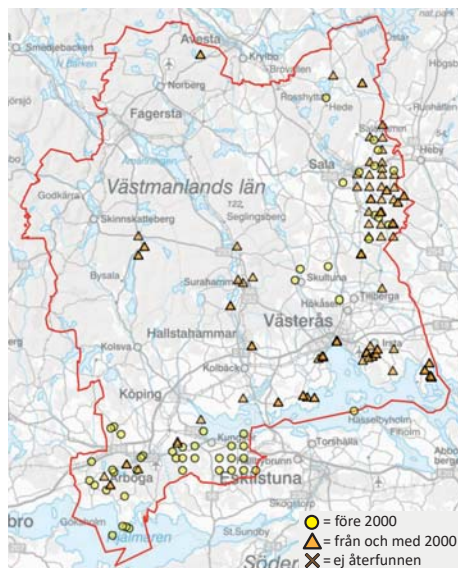
Ett 70-tal riddarsporrar blommade i åkerkant ner mot Åkeräng, liksom åkervinda *Convolvulus arvensis* och palsternacka *Pastinaca sativa*. Ängsö är nog enda området i Västmanland där man numera kan se riddarsporre årligen. Vid Åkeräng fanns även ryssgubbe *Bunias orientalis*, en konkurrenskraftig art under spridning men som Ängsö hittills är relativt förskonad från.

I åkern söder om Åkeräng där vi ifjol noterade både odört *Conium maculatum* (NT) och sanddådra *Camelina microcarpa* (rödlistad VU = sårbar) lyste dessa arter med sin frånvaro. Båda arterna är tvååriga så en variation mellan olika år är att förvänta. Vi får hoppas att speciellt sanddådra kan komma tillbaka då fjolårets fynd var det första i Västmanland sedan 1984 som lagts in i Artportalen. Vi såg fem riddarsporrar, vilket var betydligt färre än ifjol.

Därefter åkte vi ner till den betade strandängen söder om Stora Näs. Det hade nu

Fynd av riddarsporre (NT) i Västmanlands län, som är inlagda i Artportalen. Kartuttag 2023-11-26.

Fynd av småsnärjmåra (NT) i Västmanlands län, som är inlagda i Artportalen. De äldre fynden öster om Sala kommer från Upplands flora och de äldre fynden runt Kungsör från Sörmlands flora. Kartuttag 2023-11-26.

börjat regna så det blev en kortare vandring här. Vi såg årets växt kärrspira *Pedicularis palustris* i blom. Av Västmanlandsrariteten smultronklöver *Trifolium fragiferum* såg vi blad, det var för tidigt att se den i blom.

På vägen därifrån åkte vi i riktning mot Ängsö slott och snabbstoppade vid Aftonvardshällarna för att titta på backklöver *Trifolium montanum*. Lite närmare slottet noterades ett 20-tal plantor i knopp av skånefibbla *Crepis biennis*, på den enda kända växtplatsen i Västmanland. Sandlök *Allium vineale* sågs på en känd lokal där intill. Det har visat sig senaste åren att sandlök finns på flera lokaler på Ängsö, där den har sin huvudsakliga utbredning i Västmanland.

Vi avslutade dagen med att skäda spenört *Laserpitium latifolium* på den stora lokalen vid Storängen.

Sandlök

Oxtunga.

Smultronklöver.

Spenört.

De vilda blommornas dag 18 juni i Köping

Norsa hagar visade åter upp sig

Av Per Jonsson

Tänka sig att varje år den tredje söndagen i juni månad går människor i Sverige, Norge, Finland, Island, Danmark, Färöarna och Grönland ut på blomstervandring. Samnordisk temadag helt enkelt. Det känns faktiskt högtidligt.

Sju personer trotsade vädergudarna. Kommer det sju personer eller som på BioBlitzen 100 personer känner i alla fall jag samma inspiration att få dela en vandring med likasinnade. Två aktiviteter i Norsa hagar under drygt en vecka: Först BioBlitz och strax därefter den här vandringen. Inte optimalt kanske och dessutom detta tilltagande regn.

Min filosofi vid guidningar är att inte bara jaga arter utan prata lite runt blomman och ibland krydda med en kort anekdot. Spännvidden i arter är alltid stor. Den här dagen var det alltifrån vad indianerna/ursprungsbefolkningen kallade groblad *Plantago major*, nämligen "den vite mannens fotspår" till

att visa hagarnas flaggskepp månlåsbräken, *Botrychium lunaria*. Alltid kul att höra deltagarnas förvånade utrop: "Oj, vad liten den är!". Kattfot *Antennaria dioica* intresserar alltid och orkidéer är tacksamt visa, i det här fallet grönvit nattviol *Platanthera chlorantha*. Jag konstaterar också under vandringens gång att när folk tänker på blommor är det nästan uteslutande de "vanliga blommorna" och inte gräs- eller starrblommor.

Jag pratade även om att vi använder ibland de vetenskapliga namnen utan att reflektera över det. *Tussilago farfara* är det bästa exemplet. Vi stannade till vid *Hesperis matronalis* som förut hade det förvirrande namnet trädgårdsnattviol.

Fika är en stående punkt och den klarade vi av trots ett allt intensivare regn. Fikastunden är ett bra tillfälle att dryfta botaniska frågor. Det blev en både trevlig och gemytlig vandring.

De vilda blommornas dag genomförs alltid på en söndag i juni och tillägnas Nordens vilda flora. Arrangemanget är Nordens mest omfattande officiella blomstervandring.

Syftet är att bjuda in människor till vandringar i blommornas värld, vilket också bidrar till skapa ett större intresse för vår flora och lyfta fram botaniken.

Arrangemanget startade i Danmark i slutet av 1980-talet. Ett par år in på 2000-talet anslöt sig Sverige och Norge. Idag är arrangemanget samnordiskt och har aktiviteter i Sverige, Norge, Finland, Island och Danmark, inklusive Färöarna och Grönland.

Huvudarrangör i Sverige är Svenska Botaniska Föreningen, som i sin tur samverkar med regionala och lokala föreningar, organisationer och enskilda botanister. Sommaren 2024 genomförs arrangemanget den 16 juni.

Källa: devildablommornasdag.se

Adam och Eva i blickfånget då biologiska

Av Josefin Kjellberg

Föreningen uppmärksammade den biologiska mångfaldens dag den 22 maj genom en floraväktarutflykt till vackra Ängsö. Huvudfokus var att floraväkta den snygga orkidén Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina*, som i Västmanland bara finns på södra halvan av Ängsö, Långholmen, Måholmen och Granskär.

Adam och Eva förekommer främst i två färgformer: röd och gul. Ibland förekommer även plantor med ljusrosa blommor. Det är inte så att någon av färgformerna heter Adam respektive Eva – alla heter Adam och Eva.

Vi räknade till sammanlagt 40 plantor av orkidén, varav 16 med röda blommor, 8 med gula blommor, 13 med bara bladrossetter och 3 med avbetade blomstjälkar i en skogsbacke utan bete vid Skurusund.

I en närbelägen fårbetesbage räknade vi 153 plantor, varav 53 med röda blommor, 15 med gula blommor, 3 med rosa blommor, 81 med bara bladrossetter och 1 med avbetad blomstjälk.

Resultatet kan jämföras med att 2016 räknades 577 plantor med blommor i beteshagen, bladrossetter räknades inte då.

Minskningen skulle dels kunna bero på att vildsvin tidigare varit aktiva på lokalen, dels på ett för hårt bete av de annars mycket trevliga och nyfikna får som betar på lokalen.

Adam och Eva gynnas av traditionell ängshävd med slätter och måttligt bete, men missgynnas av för kraftigt fårbyte enligt Ingmansson (2021).

Adam och Eva i sina båda vanligaste färger.

mångfaldens dag firades med floraväkteri

Många andra fina arter

För att fira den biologiska mångfalden uppmärksammade vi också andra arter, både inom och utanför växtriket.

Ängsö har en för länet lite speciell flora, bland annat på grund av den kalkrika jorden. På platsen vi besökte trivdes både mandelblom *Saxifraga granulata*, knöls-mörblomma *Ranunculus bulbosus*, jungfrulin *Polygala vulgaris*, svartkämpar *Plantago lanceolata* och tulkört *Vincetoxicum hirundinaria*.

På tulkörten hittade vi flera individer av arten riddarskinnbagge *Lygaeus equestris* (Gotlands landskapsinsekt, som där kallas "körkmack"). Tulkört är en viktig värdväxt för riddarskinnbaggens larver.

Adam och Eva i rosa.

Riddarskinnbagge på tulkört.

Dennis Nyström hälsar på en av hagens landskapsvårdare.

Vi gladdes också åt sång från bland annat ärtsångare *Curruca curruca* och gök *Cuculus canorus*, likaså åt surret från flera arter av humlor liksom ett svartpälsbi *Anthophora retusa* (rödlistad som NT = nära hotad). Vi gladdes kanske inte lika mycket åt att fungera som kvällsmål för de nyvakna stickmygorna – men de är såklart också en viktig del av den biologiska mångfalden!

Referens: Ingmansson, G. (2021) *Gotlands orkidéer*. Gotlands botaniska förening.

Bli floraväktare – du också!

Så här beskriver Svenska Botaniska Föreningen Floraväktarna:

”Floraväktarna är ett nätverk av naturintresserade personer som på ideell bas är med och bevakar och ökar kunskapen om våra hotade växter.

Floraväkteriet innebär att kända växtplatser för hotade arter besöks regelbundet. Vid varje besök räknas hur många exemplar som finns av arten. Man noterar också eventuella hot mot växtplatsen eller växten.”

Källa: www.svenskbotanik.se/floravaktarna

Intresserad? Kontakta Bengt Stridh, ordförande i BFiv: stridh.bengt@telia.com

Välkommen – din insats behövs!

En äng fylld av mandelblom, knölsmörlomma, svartkämpar och mycket mer.

Äntligen hittade jag igelkotröksvamp!

Av Tina Nordberg

Det finns arter man bara vill hitta och letat i årtal höst efter höst. Just de arterna brukar oftast vara ganska sällsynta, men man vet att de finns inom ett visst område. Så plötsligt händer det, de bara står där utan att man ens letade just då.

Jag hade varit och snokat runt vid Billing-en och höll på att packa in oss i bilen för hemfärd. Så tog jag ett par steg åt sidan för att läsa på en informationsskylt. Där, invid en hassel, snubblade jag nästan över de i vårt län sällsynta små taggiga bollarna.

Igelkotröksvamp *Lycoperdon enchhinatum* – en riktigt charmig representant bland röksvamparna. Det är inte alls svårt att förstå hur den fått sitt namn. Den ser precis ut som en hoprullad igelkott.

Fruktkropparna är 2–6 centimeter höga, 2–4 centimeter breda, päronformade och täckta med för arten typiska upp till 5 millimeter böjda taggar som kan variera från ockra till mörkbrun färg. Den som har tur kan finna dem i ädellövskog på kalkhaltigt underlag, gärna bland bok och hassel.

Igelkotröksvamp. Broholmen, 2023-08-21.

Givande besök i föreningsrutor 2023

Av Bengt Stridh

Varje år bokar föreningen en eller två atlasrutor om 5x5 kilometer dit vi gör gemensamma besök under året. Vi brukar välja rutor som har relativt få fynd från och med 2009, då länsinventeringen av kärlväxter officiellt startade. I år hade vi valt ut rutorna 12G2j och 12G3j i nordöstra Sala kommun, öster om Möklinta och gränsande mot Uppsala län.

Under inventeringarna delar vi in oss i grupper, med någon erfaren i varje grupp, och försöker att hitta så många växter vi kan i den utvalda rutan. Alla kan delta oavsett tidigare kunskaper. Det brukar vara mycket trevligt och lärorikt där vi får se nya miljöer, nya arter och vi lär av varandra. Att gå tillsammans med andra är nog den effektivaste metoden att lära sig mer om växter och dessa dagar blir lite av en kurs. Så ta chansen att hänga med nästa år!

I år gjordes inventeringar den 28 maj med 19 personer i fyra olika grupper, under Flower Meet helgen 15–16 juli med tolv respektive nio personer i två grupper per dag och 13 augusti med tio personer i tre grupper. Huvuddelen av besöken gjordes i rutan 12G2j.

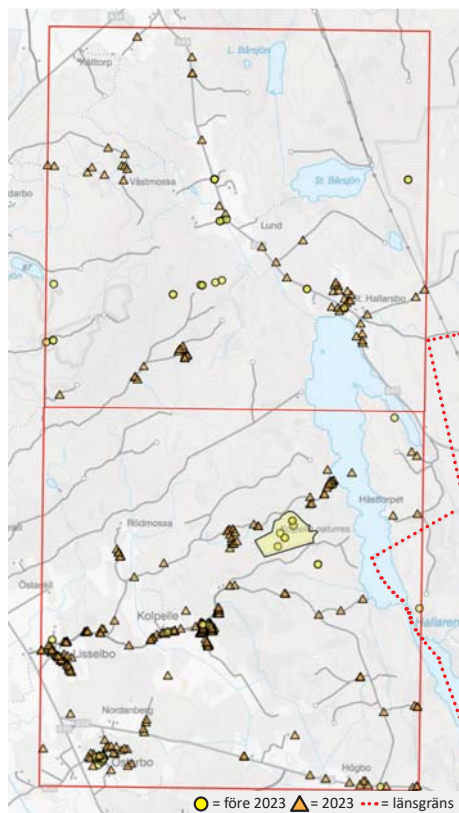
Resultat

Före årets inventering fanns det 48 fynd av 27 arter i atlasruta 12G2j under åren 2009–2022 medan rutan 12G3j hade 118 fynd av 102 arter. Under 2023 års inventeringar blev det 1432 fynd av 358 arter i ruta 12G2j inlagda i Artportalen och 580 fynd av 243 arter i ruta 12G3j.

Räknat från länsinventeringens start är det nu 361 funna arter i ruta 12G2j och 269 arter i ruta 12G3j enligt Artportalens atlaskarta. Med lite mer inventering i speci-

Deltagare i inventeringen den 28 maj.

Findplatser i atlasrutorna och 12G3j (övre) och 12G2j (nedre).

Parksallat *Lactuca macrophylla* i välgård, nordost om Östergården.

Kardvädd *Dipsacus fullonum*. Spridd från odling.

Ålandsrot *Inula helenium*. Här sannolikt planterad, men vi fann den också i en välgård.

Josefin Kjellberg och Dennis Nyström spanar in en av växtplatserna för nässelsnärja.

Bolltistel, spridd från odling. Översta bladet är nära blomställningen, till skillnad från grå bolltistel vars översta blad är minst tio centimeter från blomställningen. Blommorna är ljusa, liksom hos grå bolltistel, medan blå bolltistel har blå blommor. Bolltistel har brunröda glandelhår på blomställningens skaft, vilket grå bolltistel saknar.

ellt våtmarker bör 400 arter kunna passeras i rutan 12G2j.

Bland saknade arter som bör finnas i rutan finns exempelvis besöksöta *Solanum dulcamara*, bläddror *Utricularia* (minst en art bör finnas), ljus flaskstarr *Carex rostrata*, gäddnate *Potamogeton natans*, hassel *Corylus avellana*, hirsstarr *Carex panicea*, hjortron *Rubus chamaemorus*, knagglestarr *Carex flava*, knölsyska *Stachys palustris*, knylhavre *Arrhenatherum elatius*, myrtaåg *Juncus alpinoarticulatus*, nattviol *Platanthera bifolia*, nålstarr *Carex dioica*, pors *Myrica gale*, skelört *Chelidonium majus*, storsileshår *Drosera anglica*, svärdsilja *Iris pseudacorus*, säv *Schoenoplectus lacustris*, tjärblomster *Viscaria vulgaris*, vit näckros *Nymphaea alba* och vitpyrola *Pyrola rotundifolia*.

Bolltistlar

Trots att det bara är tre arter i släkte bolltistlar *Echinops* har det funnits flera och finns troligen fortfarande felbestämningar i

Artportalen av fynd gjorda i länet. Speciellt gäller det bolltistel *Echinops sphaerocephalus* och det var därför roligt att äntligen få se den vid Östergården, där den spritt sig från odlingar. Detta var första inlagda fyndet i Artportalen från Västmanland som med bilder visar att det är bolltistel och inte grå bolltistel *Echinops exaltatus*, som är en vanlig förväxlingsart.

Det har även förekommit att blå bolltistel *Echinops bannaticus* har lagts in som bolltistel i Artportalen i Västmanland. För att bolltistlar ska kunna valideras i Artportalen behövs bilder.

Lägg märke till de brunröda glandelhåren under blomställningen hos bolltistel. Det skiljer den från grå bolltistel, som har ungefär samma blomfärg men saknar glandelhår. Dessutom sitter närmast blad tätt under blomställningen på bolltistel, medan det är ett långt avstånd (minst 10 centimeter) till närmaste blad på grå bolltistel. Blå bolltistel har blåa blommor.

Brunnnäva *Geranium phaeum* spridd från odling. Blad med bruna inslag.

Nässelsnärrja *Cuscuta europaea* i blom. Vi fann nässelsnärrja på tre platser den sista inventeringsdagen, de flesta klängande på brännässla. Ulf Malmgren skrev i Västmanlands flora redan 1982 att "Stadd i minskning genom nedläggning av många torpställen och övergång till kreaturslöst jordbruk".

På den nedre av bilderna har nässelsnärrjan besök av en larv av grön bärfis.

Liten kardborre *Arctium minus*. Betydligt mera sällan sedd än ullkardborre, som är den vanligaste kardborren i länet.

Ängsnäva *Geranium pratense*. Spridd från odling

Knägräs. Ett diskret gräs. Sannolikt i vad som för länge sedan var betesmark.

Lydisk fetknopp. Minst någon kvadratmeter, men inga blommor. Ny art för landskapet Västmanland.

Fodervallört *Symphytum asperum*. Spridd från odling. Betydligt ovanligare i länet än släktingarna uppländsk vallört *Symphytum × uplandicum* och äkta vallört *Symphytum officinale*.

Rödlistade arter

Av rödlistade arter noterades ask *Fraxinus excelsior* (EN), bågsäv *Scirpus radicans* (NT), skogssalm *Ulmus glabra* (CR) och smånärjmåra *Galium spurium* subsp. *vaillantii* (NT) i ruta 12G2j.

Pimpinellros *Rosa spinosissima* (RE) sågs som kvarstående från odling, så den ingår inte i floraväxteriet av rödlistade arter i länet. I ruta 12G3j noterades ask (EN) och skogsklocka *Campanula cervicaria* (NT) av rödlistade arter. Knärot *Goodyera repens* (VU) har påträffats på några platser i båda rutorna tidigare år och kan vara värd att hålla utkik efter vid kommande tillfällen.

Ny art

Lydisk fetknopp *Sedum lydium* som sågs spridd från odling vid Östergården var en ny art för landskapet och länet Västmanland.

Alla växter är fotograferade på Östergården, 2023-08-13.

Buss på Linné hemma i Hammarby

Av Kenneth Nordberg (text) & Tina Nordberg (foto)

Traditionsenligt den 6 juni gjorde föreningen en ny utflykt med buss. Denna gång gick färden till Linnés Hammarby sydost om Uppsala. Vi var totalt 20 medlemmar som antrade bussen från Kolsva i väster till Enköping i öster.

Vi hade bestämt att dels besöka just ovan nämnda plats, men om tiden tillät skulle vi även hinna med ett ytterligare stopp på hemvägen.

När vi närmade oss Uppsalatrakten konstaterade många i bussen att det var en enorm rikedom på ryssgubbe *Bunias orientalis* längs vägen, en invasiv art som tycktes trivas särskilt bra i Uppland. Om den gynnades av den varma våren och försommaren får väl vara osagt, men många var det.

Väl framme och när alla kommit ut ur bussen stämde vi upp i vår nationalsång eftersom det var nationaldagen. Nu passade de flesta på att ta en fikapaus innan vår guide skulle möta oss. Värmen var rätt tryckande redan vid niotiden, men vi hade möjlighet att hitta lite skugga i trädgården.

Då var det alltså dags att få gå in i det heligaste av Carl von Linnés byggnader. Gården där Linné vistades en hel del under sommartid köptes 1758, för att hans familj skulle kunna vistas där för att slippa det ohälsosamma Uppsala. När vi gick in i huset blev vi uppmanade att inte ta på väggar eller annan interiör, därför att man är noga med att bevara huset i så gott skick som möjligt. Fönster är också täckta för att inte

Guidning på Linnés Hammarby.

Fortsatta äventyr i Hjälstaviken.

Hela gänget samlat.

solljuset ska bleka invändigt. Guiden berättade mycket målande om hur Linnés familj utnyttjade de olika rummen och man fick också möjlighet att se delar av deras klädsel. I ett av rummen var det "tapetserat" med planscher från Karibien med motiv på olika växter.

Sedan gick vi ut i lunden intill huset, där guiden berättade om skogsbingel *Mercurialis perennis*, vilken växer rikligt där. Hon visade oss han- och honplantor samt berättade att växter använts som afrodisiakum inom folkmedicin.

Vi tackade sedan för oss och åt medhavd lunch innan färden gick mot hemtrakterna. Nu hade vi hunnit ta en diskussion om ett lämpligt stopp på vägen hem och det blev WWF-spången och Parnassen vid Hjälstaviken. Längs spången kunde vi konstatera en enorm rikedom av svärdsllilja *Iris pseudacorus* över hela den våta strandängen

Strandviol, Hjälstaviken.

Extra trevligt var att vi fann strandviol *Viola persicifolia*, vilken inte är speciellt vanlig i Västmanland.

När vi var nöjda med Hjälstaviken återvände vi till vårt Västmanland och funderade på vägen hem om vi ska satsa på en ny resa 2024. Återstår att se om så blir fallet.

Svärdslliljor målade Hjälstaviken i gult.

Nyfikenhet var ett gemensamt karaktärsdarag för alla i hagen.

Svamputflykt bland mygg, får och kor

Av Tom Sävström & Tina Nordberg

Årets svamputflykt med temat ängs och betesmarkssvamp genomfördes andra helgen i september vid Kohagen och Gatstugan utanför Surahammar.

De nio medlemmar som var nyfikna på icke matsvamp fick beskåda många fina arter under denna trots dimman fina höstdag. Doften av myggmedel var påtaglig och nödvändig i den för övrigt typiska förhöstluften.

Dagens examinator var Tom Sävström som var väl bevandrad i området och hade rekognoscerat innan och kunde påvisa flera rara arter.

Några av oss kunde inte avsluta dagen vid Kohagen, svampnörd som man är blev det en snabb tur till Gatstugan, ett väl värt besök. I gott sällskap av ett gäng nyfikna ungdomar kunde vi njuta av ytterligare fina betesmarksarter.

Mönjevaxsakivling *Hygrocybe miniata*. Foto: Tina Nordberg

Violeett fingersvamp. Foto: Tina Nordberg

Spetsvaxskivling. Foto: Tina Nordberg

Vridfingersvamp. Foto: Tina Nordberg

Funna arter

I Kohagen, som är ett kommunalt naturreservat, noterades ett flertal fruktkroppar av violett fingersvamp *Clavaria zollingeri*, spridda i några delförekomster.

Bland övriga lite mera sällsynta arter som vi fick uppleva kan nämnas svartnande narmusseron *Porpoloma metapodium*, purpurbrun jordtunga *Microglossum atropurpureum*, spetsvaxskivling *Hygrocybe acutoconica* och ljusskivig lerskivling *Camarophyllopsis schulzeri*.

Vid Gatstugan fick vi bekanta oss med en jordtunga som samlades in för mikroskopering och som visade sig vara hagjordtunga *Geoglossum starbaeckii*, samt en ogrnad

fingersvamp som man inte ser så ofta, nämligen vridfingersvamp *Clavaria amoenoides*.

I en stubbe väl gömda hittades tjockhorn *Xylaria polymorpha*, som är en ovanlig art i Västmanland. Tjockhorn ingår i släktet *Xylaria* och familjen kolkärnsvampar. Svampen är oftast klubbformig och kan bli upp till 7 centimeter hög och 2–7 centimeter tjock. På stubbar och ytliga rötter av lövträd, mest ask och bok kan man finna dessa lustiga fruktkroppar.

Som alltid på utflykt avnjöts kaffe och annat gott man hade med sig, gällde bara att hitta en sten och slå sig ner vid skogskanten.

Stort tack till alla som var med och förgyllde denna härliga och lärorika dag.

Tjockhorn. Foto: Einar Marklund

Ljusskivig lerskivling *Camarophyllopsis schulzeri*.
Foto: Tina Nordberg

Purpurbrun jordtunga. Foto: Tina Nordberg

Fika, erfarenheter och berättelser. Foto: Tina Nordberg

Växternas namn – ett kärt samtalsämne

Av Per Jonsson

Jag kom gående i Karlbergsskogen, Köping. I en backe en bit längre bort såg jag ett fint bestånd med blå blommor. En dam med hund stod och beundrade dem. Jag gick dit och kommenterade att det var så vackert

Den obekanta damen undrade om jag visste vad blomman heter. ”*Vinca minor*” svarade jag blixtnabbt, men att jag just nu inte kommer på det svenska namnet. Så olikt mig svara så där.

Av någon anledning när det gäller denna vanliga växt är det latinska namnet lättare för mig komma ihåg. Vintergröna är det svenska namnet. Jag blandar så lätt ihop namnen vintergröna och vintergäck. Damen med hunden tittade på mig och sa vad hon tänkte:

”Det där lät snobbigt!” Jag förklarade och vi fick till ett intressant samtal som fick avbrytas av hundens totala ointresse över mattes samtal kring växters nomenklatur.

Latinska namnet förresten, det vetenskapliga namnet är väl mer korrekt att säga. Ursprunget till växters namn är inte alltid latin. Granskar vi växtnamn i latinet upptäcker vi att majoriteten är lånegods. Grekiskan har lämnat mest bidrag. Ovanpå detta kan grekiska växtnamn ha sitt ursprung från till exempel nordamerikanska släkten.

När någon ondgör sig över att vetenskapliga namn används brukar jag kontra med att man då gör sig förstådd växtvärlden över. Inget missförstånd behöver ske. Stämmer

Vintergröna. Algryt, 2021-05-02. Foto: Jan Petersson

det där fullt ut ändå? Nja, stavningen och även uttalet kan faktiskt variera i olika länder har jag förstått. Lite på sin vakt behöver man vara.

På tal om uttal. Växters namn kan ibland vara rena tungvrickningen. Kallgräsfamiljen *Scheuchzeriaceae* är ett sådant exempel. Namnsatt efter två schweiska botanistbröder Scheuchzer. Var lägger vi då betoningen på ett växtnamn? Vilken stavelse? Klassiska exemplet som brukar lyftas fram är OrEgano eller OreGAno. Kungsmynta *Origanum vulgare*. I Krok och Almquist markeras fördömligt uttalet med en accent på betonad vokal. Diskussionens vågor kan gå höga och många anser sig ha hittat den enda rätta betoningen, men bevisningen vilar ibland på rätt så bräcklig grund.

Även om det räcker för mig att bara skrapa på ytan kring växters namn och uttal är området intressant. Det brukar sägas att entomologer lever länge eftersom det är mycket att upptäcka och reda ut. Botanikens värld kan också vara utmanande. Låter det besvärligt? Tvärtom, något att bita i. Yippie!

Huvudpersonen vintergröna var i alla fall helt ovetande om vad damen och jag pratade om. Jag tycker det passar bra att avsluta med en av mina favoritdikter:

Blommande ängar

Betrakta, begrunda, betänk och bemärk att naturens ordning är människoverk! Det vimlar av arter och varieteter men inte vet växterna vad dom heter.

Alf Henrikson

Referenser:

Corneliuson, Jens. 2000. Växternas namn. 2. uppl. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Diverse inlägg i Facebookgruppen Svensk Botanik.

Kallgräs *Scheuchzeria palustris*. 2023-06-23.
Foto: Per Jonsson

Alpkörvel redan noterad i Arboga

Av Gunnar Björndahl

Onsdagen den 5 juli 2023 var jag än en gång ute i min ruta Racksätter. Jag tog cykeln på gamla E18/E20 till Halvarsborg och sedan vägen in åt höger, alltså mot nordväst. Efter en promenad fram och tillbaka på skogsvägen norrut vände jag blicken mot grusgropen bakom telemasten. Först väckte några stora buskar druvfläder *Sambucus racemosa* min uppmärksamhet – ”här verkar det vara kulturpåverkat, och då kan det finnas en del speciella arter”.

En bit upp i grusgropen, där man även har slängt mängder med skräp, dök det upp en märklig flockblomstrig växt. Jag noterade koordinaterna och fotograferade med mobilkameran – hade inget annat med mig.

Väl hemma tyckte jag att det gick att identifiera denna flockblomstriga planta som alpkörvel *Molopospermum peleponnesiacum* med ledning av bilderna i ”Nordens Flora” från 2018. Rapporterade alltså till Artportalen och bifogade bilder tagna med mobilkameran.

Denna rapportering väckte uppmärksamhet – ingen rapportering hade gjorts i Artportalen från Västmanlands län tidigare! Vissa personer som såg min notering ansåg att det dög med bilderna med mobilkameran för identifikation, andra inte. Därför återvände jag söndagen den 9 juli och försökte få noggrannare koordinater och flera foton. Men fotona den dagen blev inte helt

Alpkörvel, Halvarsborg, 2023-07-22.

lyckade, så jag återvände även den 22 juli och tog bättre bilder. Flera av deltagarna vid Botanikdagarna tyckte för övrigt också att fyndet var intressant.

Men detta är inte den första rapporteringen från Arboga! I Flora Nordica band 6 (2010), som innefattar bland annat de flockblomstriga, anges en rapportering från Arboga 1979 ("garden and roadside"), och denna rapportering refereras även i Malmgrens "Västmanlands flora" från 1982. Men under den tid Artportalen har funnits har alltså inget nämnts från Arboga!

Utifrån angivelsen i "Västmanlands Flora" cyklade jag torsdagen den 27 juli västerut söder om Arbogaån efter att jag hade lyckats lista ut platsen för den tidigare noteringen för alpkörvel, nämligen torpet Stormbacken. Och där fanns det minst nio plantor alpkörvel, i den nordvända sluttningen mot vägen! Så tydligt kan alpkörvel hålla sig kvar länge.

Från Sverige i övrigt har alpkörvel noterats från Västergötland och Östergötland. Ursprungligt vild är den annars i Alperna och Pyrenéerna enligt "Flora Nordica". Från annan litteratur kan vi konstatera följande:

Flore de la Suisse: "(Coll.) Mont. Subalp; buissons, prés, éboulis, rocailles, rochers, préfère la silice. A (sud) peu frequent. S.-Eur. Mont." (Collin) – montan – saubalpin. Buskage, ängar, rasmassor, rösen, klippor, föredrar kisel (alltså inte kalk). Alperna (södra delen), mindre allmän. Collin: "i region med kullar", alltså beskedliga höjdområden, men lite ovanför egentligt lågland, montan: på lägre berg, subalpin: i närheten av mer höga berg.

Bjergflora i farver: Stinkende Strimefrø. "Vokser på kratklædte klippeskrænter og på urer, 700 – 2000 m. Pyrenæerne, Alperne. Blomster maj-august."

Les quatre flores de France: "Escarpements, rocailles, sous-bois; préf. silice. R – "rare". 700 – 2000 m." (Svårt att förstå angivelsen av utbredning). Branter, rösen, småskog, föredrar kisel.

Framtiden får utvisa hur det går med alpkörveln bakom telemasten i närheten av Halvarsborg.

Referenser:

- Aeschimann, D. och Burdet, H.M. 2005, omtryckt från upplagan 1994. *Flore de la Suisse*. Bern: Editions Haupt.
- Fournier, P. 1961. *Les quatre flores de France*. Paris: Editions Paul Lechevalier.
- Jonsell, B. och Karlsson, Th. 2010. *Flora Nordica, Volume 6, Thymelaeaceae to Apiaceae*. Stockholm: The Swedish Museum of Natural History.
- Malmgren, U. 1982. *Västmanlands flora*. Stockholm: Forskningsrådets förlagstjänst.
- Mossberg, B., Stenberg, L. 2018. *Nordens Flora*. Stockholm: Bonnier Fakta.
- Skytte Christiansen, M. 1968. *Bjergflora i farver*. København: Politikens forlag. Dansk version av Huxley, A. *Mountain Flowers i Colour*.

Alpkörvel, Stormbacken, 2023-07-27.

Under luppen: Annelie Öster Friberg

Av Tina Nordberg

Nyfiken botanist i stolta fjällskivlingars sällskap. Foto: Privat

Namn och ålder

Annelie Öster Friberg, 68 år.

Födelseort och familj

Född i Forshaga, i vackra Värmland, bor numera i Västerås och är numera även en så kallad sommargotlänning. Träffade min man Anders 1983. Tillsammans har vi sex fina särkullbarn och tio fantastiska barnbarn.

Utbildning och sysselsättning

Jag har jobbat med en mängd olika saker. I många år jobbade jag i resebranschen,

med försäljning av affärsresor, bland annat i ABB:s inhouse-resebyrå i Västerås. Mitt miljöintresse förde mig så småningom till en magisterexamen i ekonomi, med inriktning grön marknadsföring och jobbade därefter en tid som konsult.

Av en slump hamnade jag sedan plötsligt i skolans värld. Mina lärarexamina, i flera gymnasieämnen och ämnen i grundskolan, har bidragit till att jag fortfarande jobbar kvar som lärare, trots att jag egentligen är ålderspensionär. Idag är jag en så kallad jobbnär på deltid och undervisar numera i tyska.

När och hur började ditt naturintresse?

Mitt naturintresse har jag nog med mig sedan barnsben, började redan som ganska liten med trädgårdsodling och tillbringade en stor del av min fritid i skog och mark. På 70-talet, när jag gick på gymnasiet, visade Björn Gillberg i TV att det gick att använda Prädd, ett varumärke för ett vegetabiliskt gräddersättningsmedel, som tvättmedel, något som satte ytterligare fart på mitt natur- och miljöengagemang.

Hur kom du i kontakt med BFIV?

Sedan många år är jag engagerad i Naturskyddsföreningen i Västerås och där kom jag i kontakt med BFIV i samband att jag fick höra att föreningen aviserade om en inventering av en atlasruta. Jag ville lära mig mer om vilda växter och hade fått blodad tand efter att ha deltagit i flera givande exkursioner med Botaniska föreningen på Gotland, så jag anmälde mitt intresse.

Du botaniserar en hel del i ditt hemområde, vad är det som fångar dig mest?

Jag tycker om att ”upptäcka” naturen omkring mig. Fascineras av allt vackert och spännande som finns. Mobilen är ett bra hjälpmedel, i alla fall när man ska fota stilistående växter, fotar gärna och ofta när jag vistas i naturen.

Har du någon favoritplats på jorden?

Ja, jag har många. Det finns många platser som lämnat sina spår i mitt hjärta, både utomlands och i Sverige, men en favoritplats är naturligtvis Gotland, med sin säregna natur. Som reklamen säger: ”Gotland, utomlands i Sverige.”

Är det något inom botaniken som intresserar dig särskilt?

Måste säga att jag fascineras av det mesta, även om kärlväxter för tillfället tilltalar mig mer.

Har du någon favoritväxt?

Återigen svårt att välja, det finns så många som jag tycker om. Här är några: Doften av syren en försommarnatt är svårlagen. Förgätmigej – en liten, kanske inte så iögonfallande, men i mitt tycke mycket vacker växt.

Har du flera intressen?

Ja, jag har många intressen. Historia och kultur intresserar mig mycket, sitter bland annat i styrelsen i Badelunda hembygdsförening och jobbar som guide vid Anundshög. Sedan några år är jag även medlem i Gotlands guideförening och guidar då och då på somrarna i Visby och på Gotland.

Vilken är din främsta drivkraft?

Nyfikenheten och upptäckarglädjen. Man blir aldrig för gammal för att lära sig något nytt!

Beskriv dig själv med tre ord.

Vetgirig, energisk och flexibel.

Äkta förgätmigej *Myosotis scorpioides* är en av många favoriter. Foto: Anneli Öster Friberg

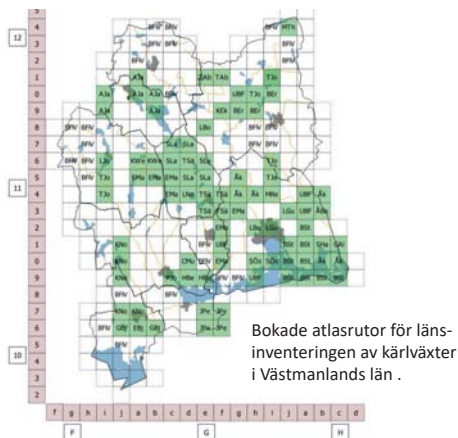
Länsinventeringen av kärlväxter

Av Bengt Stridh

Den 1 november var 21 107 fynd av 1064 taxa av kärlväxter i Västmanlands län under 2023 inlagda i Artportalen. Sedan den officiella starten av länsinventeringen den 1 januari 2009 är 284 696 fynd av 2 064 taxa inlagda i Artportalen. I antalet ingår även en del andra inventeringar än de som föreningen gör i länsinventeringen.

Av länets 280 atlasrutor om 5x5 kilometer är 87 bokade. Dessutom har föreningen gjort inventeringar i samband med inventeringsdagar eller inventeringshelger i ytterligare 26 av rutorna, men de kan inte betraktas som färdiginventerade. Av totala antalet är 197 hela eller nästan hela atlasrutor medan övriga 83 är mer eller mindre delade med omgivande län, där vissa har en mycket liten andel i vårt län.

Flest arter funna under 2009–2023 har atlasruta 11G2i i Västerås med 702 arter, där blåklint blev art 700. Ytterligare fyra rutor i

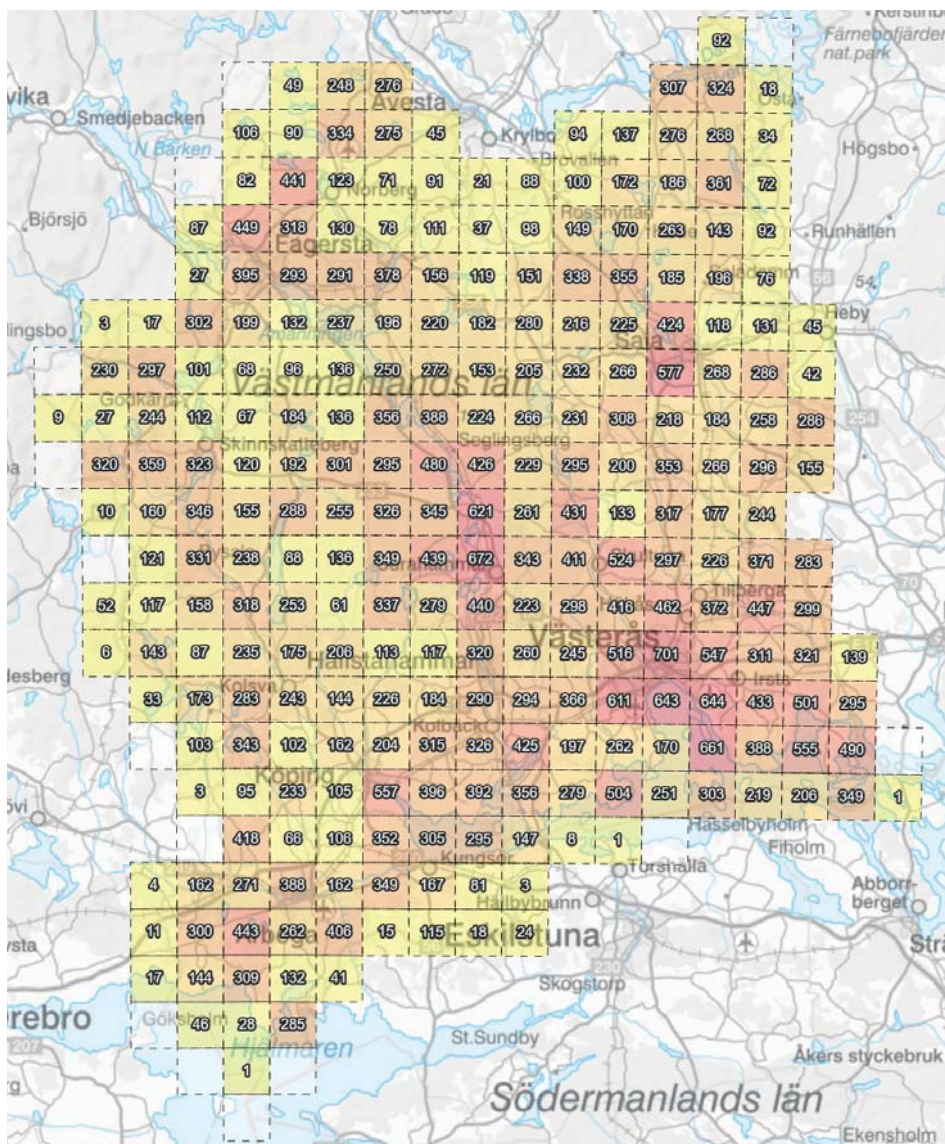

Västerås kommun och två rutor i Surahammars kommun har passerat 600 arter. Medel för länet är 223 arter per ruta.

Det var tio atlasrutor som hade minst 100 nya arter från 11 november 2022 till 21 oktober 2023. Totalt 54 rutor hade minst tio nya arter, men övriga 216 rutor hade färre än tio

Fynd av kärlväxter i länet inlagda i Artportalen för åren 2009–2023. Uttag 1 november.

Kommun	Fynd	Fynd/ km ²	Fynd per 1000 invånare	Antal rappor- törer med ≥100 fynd totalt	Antal rapportörer med ≥1000 fynd totalt	Yta, km ²	Antal invånare
Surahammar	43 450	118	4 331	12	6	369	10 033
Västerås	118 380	104	746	52	9	1 138	158 653
Hallstahammar	24 211	58	1 719	17	4	419	14 083
Fagersta	8 028	45	480	13	3	180	16 711
Kungsör	6 787	30	775	18	1	227	8 762
Arboga	8 820	28	661	15	3	310	13 341
Köping	33 491	28	1 457	38	9	1 204	22 981
Norberg	17 371	27	665	22	8	645	26 120
Sala	10 804	24	1 920	17	3	448	5 627
Skinnskatteberg	13 354	19	3 034	19	6	718	4 402
Västmanlands län	284 558	50,3	1 013			5 659	280 713

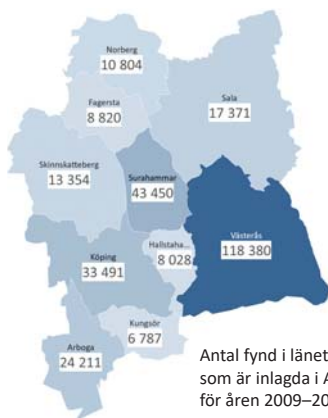

Atlaskarta som visar antal funna arter av kärlväxter per ruta om 5x5 kilometer i länet 2009-2023. Kartuttag 2023-12-10.

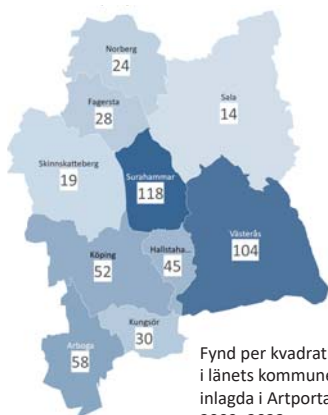
nya arter, varav 97 rutor saknade nya arter.

När det gäller antal fynd per kommun toppar Västerås med 104 748 fynd. Tittar man på fynd per kvadratkilometer, som ger en indikation om hur väl en kommun

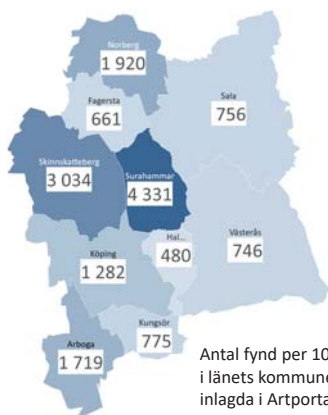
är inventerad, toppar liksom tidigare Surahammar med 118 fynd per kvadratkilometer, följt av Västerås som med 104 fynd per kvadratkilometer passerade milstolpen 100 fynd per kvadratkilometer, under året. Ar-

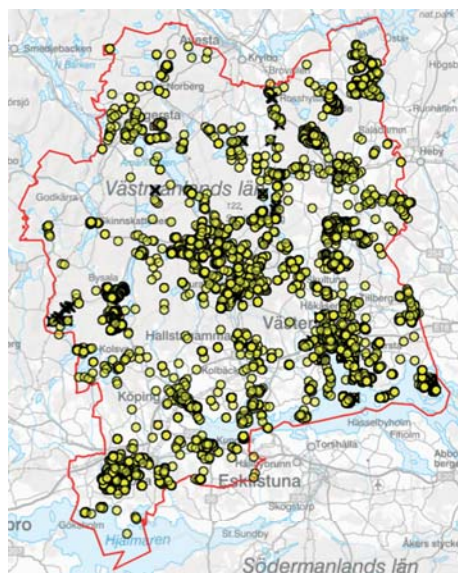
Antal fynd i länets kommuner som är inlagda i Artportalen för åren 2009–2023.

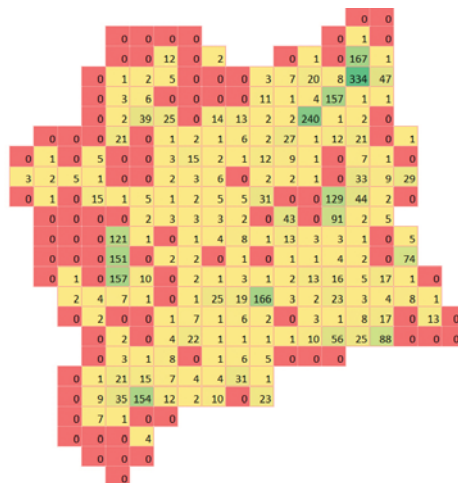
Fynd per kvadratkilometer i länets kommuner som är inlagda i Artportalen för åren 2009–2023.

Antal fynd per 1000 invånare i länets kommuner som är inlagda i Artportalen för åren 2009–2023.

Fyndplatser för kärlväxter under 2023 i Västmanlands län. Uttag från Artportalen 2023-11-01.

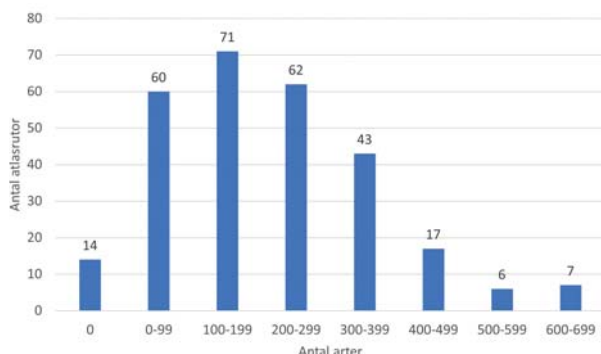
Atlaskarta som visar antal nya arter under perioden 2022-11-11 – 2023-10-21.

boga ökat mest från årsskiftet, från 45 till 58 fynd per kvadratkilometer. Ytan omfattar även vatten, vilket ger en påverkan på antalet möjliga fynd per kvadratkilometer. Detta beroende på att sjöar och vattendrag har färre arter, även om stränderna är artrika.

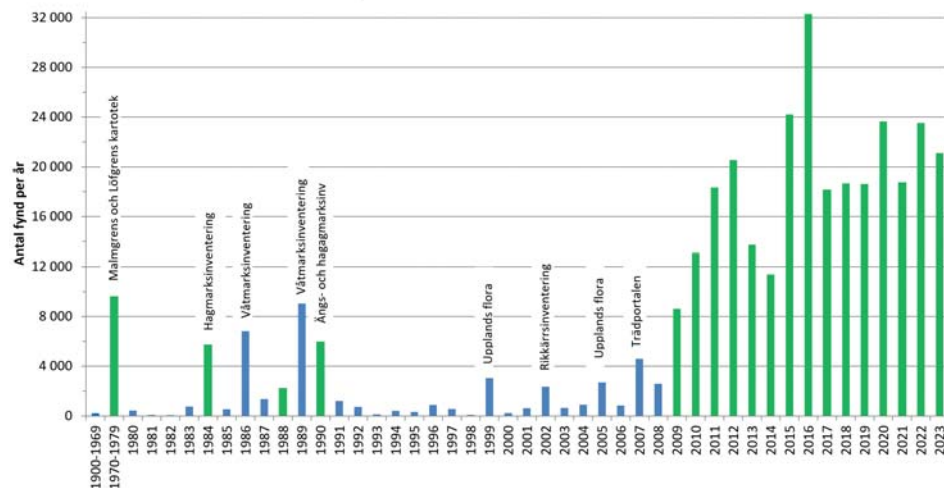
Mest vatten har Arboga och Västerås kommuner med 22 respektive 16 procent av kommunens yta. Lägst andel vatten har Sala med 3 procent.

En annan jämförelse är antal fynd per invånare i en kommun, då de flesta skådar mest hemomkring. Surahammar ligger etta även där med 4 331 fynd per 1 000 invånare. Skinnskatteberg är god tvåa med 3 034 fynd.

Antalet rapportörer av kärlväxter i landskapet Västmanland under 2023 har varit 253 vilket är en liten minskning från toppåret 2021 då det var 263 rapportörer, sannolikt en effekt av då mera uppmärksamhet

Antal atlasrutor som har ett visst antal arter i Västmanlands län i Artportalen under 2009-2023. Uttag från Artportalen 2023-10-20.

Kärlväxtfynd i Västmanlands län som är inlagda i Artportalen till och med 2023-10-20. Gröna staplar inkluderar länsinventeringen och även historiska uppgifter som föreningen läst in till Artportalen. Uttag från Artportalen 2023-10-20.

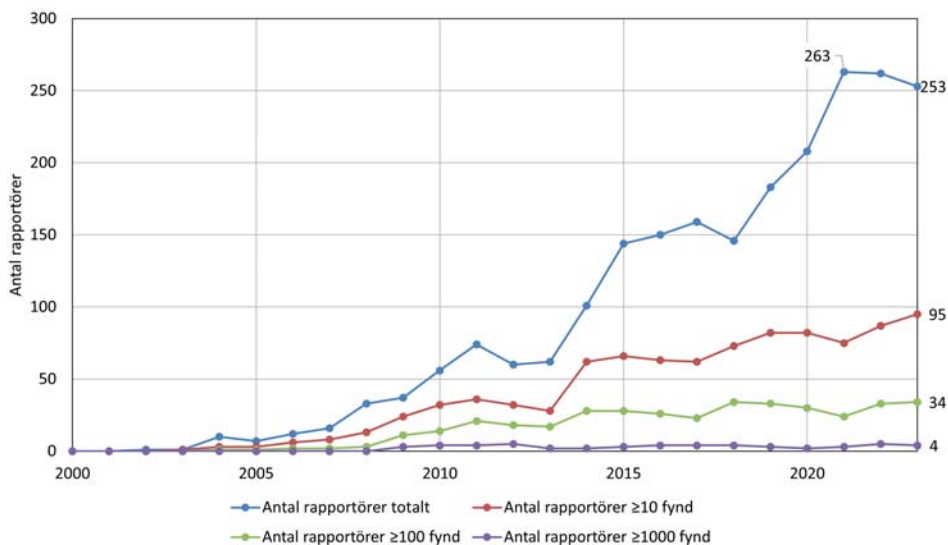
i media för invasiva arter. Fyra rapportörer med över 1 000 fynd har svarat för 54 procent av alla fynd i länet under 2023, medan 34 rapportörer med 100–999 fynd svarat för 44 procent av fynden. Det gör att 15 procent av rapportörerna står för 98 procent av de fynd som lagts in i Artportalen från landskapet Västmanland under året. Det vore trevligt om det gick att förmå de som rapporterar sällan att göra det lite oftare och även få ännu fler att använda Artportalen för sina observationer.

Under 2023 hade 1 102 fynd minst en bild vilket var 5,2 procent av fynden. Av de 2 064 taxa som rapporterats i länet 2009–2023 finns det bild på 1 392 taxa. Det finns alltså fortfarande många arter att dokumentera med bild från länet. Lite oklart hur många då i antal taxa räknas exempelvis tall *Pinus sylvestris* och vanlig tall *Pinus syl-*

vestris var. *sylvestris* som två olika taxa trots att det hos egentligen är samma sak. På liknande sätt är det med en hel del andra arter, underarter och varieteter där vi bara har en i länet.

I länsinventeringen rekommenderar vi att rapportera på artnivå. Om man ska rapportera på en lägre nivå, som underart eller varietet, ska man kolla karaktärerna att det är verkligen är denna underart eller varietet. Slentrianrapportering av ”vanlig xxx” bara för att man tycker att det bara är denna som finns i länet tillför ingenting och ska därför undvikas.

Har man gjort en bestämning till underart eller varietet är det bra om man skriver in i kommentarsfältet vilka karaktärer man kontrollerat, annars går det i efterhand inte att veta vilka som slentrianrapporterat och vilka som kollat karaktärerna.

Antal rapportörer av kärlväxter i Artportalen för landskapet Västmanland. Årtal räknas som det år man la in fyndet i Artportalen, vilket gör att det ser ut att saknas fynd för åren 2000–2001, eftersom dessa fynd har lagts in i efterhand under ett annat år. Uttag från Artportalen 2023-11-01.

Scharlakansvaxskivling *Hygrocybe punicea*. Orsta, 2023-09-22. Tina Nordberg

Tack

till alla er som på olika sätt delar kunskaper,
bilder och upplevelser här i Blåsippan och
i Facebookgruppen Vilda Växter i Västmanland.

Vad vill du läsa om i nästa Blåsippan?

Välkommen med tips och idéer!

Du är förstås även
välkommen att
skriva något själv.

Skriv till:
blasippan@yahoo.com

Nästa Blåsippan kommer ut våren 2024. Manusstopp 15 mars.

FOTOsynthesen

Här kan du dela med dig av dina bilder som har med botanik och naturupplevelser att göra! Skriv vad bilden föreställer samt var och när den är fotograferad. Genom att skicka in bilden godkänner

du att BFIV får publicera den i Blåsippan samt på föreningens webbplats och Facebooksida. Du får förstås gärna skicka flera bilder. Skicka i högupplöst originalformat till: blasippan@yahoo.com

Svampen *Badhamia utricularis* på sälglätt *Cytidia salicina*. Orsta, 2023-11-11. Foto: Tina Nordberg

Småsnärjmåra *Galium spurium* subsp. *vaillantii*. Kärrbo, 2023-09-18. Foto: Bengt Stridh

Gul sötväppling *Melilotus officinalis*. Johannisbergs våtmarkspark, 2023-09-15. Foto: Bengt Stridh

Förbandning på maskros. Malmaberg, 2023-05-28. Foto: Tina Nordberg

Cikoria *Cichorium intybus*. Johannsbergs våtmarkspark, 2023-09-03. Foto: Bengt Stridh

Äppelblom nära höstdagjämning. Hornsåsen, 2023-09-17. Foto: Tina Nordberg

Luddtåtel *Holcus lanatus*. Öster Mälarstrand, 2023-09-15. Foto: Bengt Stridh

Kransmynta *Mentha x verticillata*. Lilla Aggarön, 2023-08-12. Foto: Bengt Stridh

Föreningen för dig med intresse för botanik i Västmanlands län

Vårt syfte är att främja utbytet av erfarenheter och kunskaper mellan medlemmarna, öka intresset för och kunskapen om botanik i Västmanlands län, verka för skydd och vård av hotade arter och växtmiljöer samt inventera länets växter och svampar. Det gör vi genom kurser, utflykter, inventeringar och föredrag. Välkommen!

Medlemsavgift 2023

Medlemskap i föreningen erhålles genom att betala medlemsavgiften som är 150 kronor per person och 200 kronor för hel familj på bankgiro 308–6865. Om du betalar med inbetalningskort meddela också ditt namn och din e-postadress på inbetalningskortet. **Swish:** 123 359 6780

Ny e-postadress?

Glöm inte att skicka din nya e-postadress till vår kassör Kenneth Nordberg, e-post: pkenneth.nordberg@gmail.com

Vi mejlar inbjudningar, påminnelser med mera under året.

Webbplats: www.bfiv.se

Vi ses även på Facebook!

Sök på Vilda växter i Västmanland och gå med i gruppen.

Styrelse vald 2023

Bengt Stridh, ordförande
Gäddeholm 73, 725 97 Västerås
070–532 30 67, stridh.bengt@telia.com

Ann-Christin (Tina) Nordberg, vice ordförande
Våsjo skola, 731 13 Kolsva
070–303 16 10,
tina_nordberg@hotmail.com

Bo Eriksson, sekreterare
Aspvretsvägen 4, 733 60 Västerfärnebo
0224–74 01 12, 070–510 57 21
fagelbo45@gmail.com

Kenneth Nordberg, kassör
Våsjo skola, 731 13 Kolsva
073–934 82 85,
pkenneth.nordberg@gmail.com

Einar Marklund, Surahammar,
073–783 68 40,
enar.marklund@bredband.net

Gunnar Björndahl, Arboga, 070–230 54 82,
gunnarbjorndahl111@gmail.com

Josefin Kjellberg, josefin.kjellberg@gmail.com

Dennis Nyström, reggamig2012@live.se

Valberedning:

Lise-Lotte Norin, sammankallande, Surahammar,
072–240 87 01

Leif Johansson, Skinnskatteberg, 070–513 11 54

Revisor: Sylva Arnell

Revisorssuppleant: Lars Gustavsson

Återkommande använda källor och förkortningar

Utbredningskartor:

Artportalen, <http://www.artportalen.se/>

Artkaraktärer och växtplats:

Mossberg, Bo, och Stenberg, Lennart. 2018.

Nordens Flora. Stockholm: Bonnier Fakta.

Malmgren, Ulf. 1982. *Västmanlands Flora*. Stockholm: Forskningsrådets förlagstjänst

Etymologi och användning:

Corneliuson, Jens. 2000. *Växternas namn*. 2. uppl.

Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Linné, Carl von. 1986. *Svensk Flora*. Stockholm: Forum.
(originalutgåva *Flora svecica*, 1755)

(Originalalets titel: *Flora svecica*, utgiven av Lars Salvius, Stockholm, 1755)

Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/wiki/>

Förkortningar:

sp. = specie: obestämd art

spp. = species: flera obestämda arter

subsp. = subspecie: underart

subspp. = subspecies: flera obestämda underarter

s.str. = sensu stricto: i strikt bemärkelse

s.lat. = sensu lato: i vidare bemärkelse

Sälgplätt *Cytidia salicina*. Orsta, 2023-11-11. Foto: Tina Nordberg

www.bfiv.se